

Mgr. Kateřina Děkanovská

Křesťansko-muslimský dialog v Evropě

Oponentský posudek disertační práce

Doktorandka zvolila téma náročné badatelsky, též vzhledem k zastoupení několika oborů, které musí v takové práci být vzaty v úvahu, mj. teologie, religionistika, politologie, historie, islamistika, případně arabistika. Zároveň jde o téma velmi potřebné vzhledem k obecné situaci, v níž islám a jeho vztah ke společnosti založené na křesťanství a posléze sekularizované je zdrojem obav a otázek. Občanské řešení může k něčemu vést, bude-li počítat s pečlivým studiem, se znalostí fakt a jejich vyhodnocením.

Práce obsahuje velmi rozsáhlou, možno říci jedinečnou faktografickou dokumentaci i pokusy o teologickou interpretaci tématu, jasné stanovisko křesťanské víry i snahu o maximální otevřenost dialogu a spolupráci. Na práci je nápadná její didaktická kvalita. Je systematickým představením látky, nechybí pojmové ujasnění ani konfrontace se zavedenými omyly. Fakta jsou představována a vykládána postupně a přehledně. Práce přitom přináší množství nových informací z různých prostředí (církví a náboženských obcí, mezinárodních a mezináboženských organizací, států a regionů), často z primárních zdrojů.

V osobně laděné *Předmluvě* (s. 8, 9) autorka stručně vysvětlila důvody volby tématu a vyslovuje vděčnost lidem, kteří ji s prací pomáhali (např. konzultacemi) nebo ji při ní podporovali. *Úvod* (s. 10 – 15) vymezuje problém, implicitně klade otázky, na něž má práce odpovědět a obsahuje objasnění použité metodologie, byť spíše v náznaku, hlavně však představuje čtenáři strukturu práce. Dále se (s. 17 – 30) systematicky pojmově a historicky vyjasňuje, co je mezináboženský dialog. Teologický přístup k tématu vyplývá z dosavadního studia autorky práce, ale mohl by být zpochybněn v práci podávané na Ústavu Blízkého Východu a Afriky. Autorka však nepředkládá zásadní teologické interpretace tématu, spíše informuje o možných a fakticky zastávaných názorech. Mluví pak (od s. 32) o strategiích vztahu k jiným náboženstvím, které označuje jako modely, přičemž pluralistickou strategii vysvětluje

zjednodušeně a bezdůvodně vykresluje scénář událostí, které by nastaly, kdyby byli křesťané důsledně pluralističtí tvář v tvář muslimům a jiným pevně přesvědčeným partnerům. Nevyrovnává se s pluralismem náležitě. Používá pak zařazení některých pluralistických postojů do takřečeného postpluralismu. V kapitole 3 předkládá stručně, informativně společná témata víry a teologie křesťanů a muslimů a zabývá se shodami a rozdíly. Ukazuje s odkazem na příslušné zdroje možné budoucí sbližení postojů. Nevyhýbá se ožehavému tématu misie, ale spíše jen v této části upozorňuje na možné a jistě zajímavé odlišení misie od osobního, řekněme neorganizovaného, svědectví o víře.

Po představení vztahu mezináboženského dialogu k sekulární společnosti a politice v obecné rovině přechází k druhé a svým osobitým přínosem jedinečné části práce věnované jednotlivým zemím a regionům. Po projití vybraných evropských oblastí (vynechání ostatních odůvodňuje v Úvodu) následuje exkurs o křesťansko-muslimském dialogu na Blízkém (resp. Středním) Východě s odůvodněným zahrnutím částečně evropského Turecka. Autorka pokládá za potřebné pro tuto oblast používat dnes neobvyklého, dobově podmíněného výrazu Syropalestina. Závěr (211 – 216) je spíše jakousi rekapitulací. Nevyužívá možnosti teoreticky vyhodnotit množství údajů a formulovat, třeba s otevřeností k dalšímu prověřování souhrnné úsudky o křesťansko-muslimském dialogu.

Práce je v pořádku z hlediska požadovaných formálních náležitostí. Autorka náležitě odkazuje na zdroje tam, kde nejde o její úvahu nebo primární výzkum. Bibliografický přehled od s. 217 je impozantní a je členěn na prameny, tedy primární literaturu z prostředí křesťanství a islámu s překvapivým uvedením pramenů např. i ve finštině. Další část přehledu nabízí, jak je očekáváno, seznam sekundárních pramenů, tedy odborné literatury k tématu, k níž autorka odkazuje. Tato část, jak se tvrdí v titulku na s. 219, má obsahovat i doporučenou literaturu. To je jistě navíc. Komu je literatura doporučena? Vedoucímu, oponentovi, komisi? Elektronické zdroje problematické z hlediska stability nejsou nadužívány a je na ně řádně odkázáno. Přehled je vzhledem k množství položek nahuštěn až k nepřehlednosti.

Doporučuji přijmout práci k obhajobě. Navrhuji, aby doktorandka v rozpravě objasnila, jak prováděla rešerši pramenů, jak vyhodnocovala spolehlivost a přiměřenost zejm. sekundárních pramenů. Autorka může podrobněji, než nabízí

stručná zmínka v práci, ukázat přínos tureckého gülenovského hnutí ke křesťansko-muslimskému dialogu. Doporučuji zvážit možnost publikování této práce přinejmenším v českém kontextu přínosné. Konstatované drobné nedostatky nebrání hodnotit práci nejvyšším stupněm.

Ivan Štampach

Vypracoval: Ivan Štampach